

ARAŞTIRMA ÜNİVERSİTELERİ PROJESİNİN AKADEMİK PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: NİCEL BİR ANALİZ

S. Mustafa ÖNEN¹
Kemal UÇACAK²

Geliş/Received: 04.10.2023

Kabul/Accepted: 10.10.2023

DOI: <https://doi.org/10.58724/assam.1371130>

ÖZ

Modern üniversitelerin temel işlevi bilimsel araştırmaya, eğitim ve öğretime öncelik vermektir. Günümüzde üniversitelerin bu işlevleri yanında araştırmayı daha yüksek düzeyde yerine getirmeyi üstlenen araştırma üniversiteleri kavramı ön plana çıkmıştır. Bu araştırmanın amacı, Yükseköğretim Kurulu tarafından geliştirilen Araştırma Üniversitesi Projesinin, mevcut araştırma üniversitelerinin akademik performansı üzerindeki etkilerini incelemektir. Dolayısıyla araştırmada üniversitelerin Araştırma Üniversitesi Projesinden önceki akademik performansı ile sonraki akademik performansının farklı olup olmadığı analiz edilmektedir. Araştırmanın yöntemi olarak nicel analiz yöntemlerinden olan bağımlı gruplar için t testi kullanılmış ve araştırmaya ilişkin bulgulara sağlıklı ulaşmak için araştırmada tekrarlı ölçümler deseni tercih edilmiştir. Üniversitelerin; yayın sayıları Web of Science veri tabanından, akademik performansa ilişkin veriler URAP dünya sıralamasından, öğrenci sayıları ise Yükseköğretim Kurulu tarafından paylaşılan bilgilerden elde edilmiştir. Araştırma, 2017 yılında araştırma üniversitesi olarak belirlenen; Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Orta Doğu Teknik Üniversitesini kapsamaktadır. Araştırma üniversiteleri, ilk defa 26.09.2017 tarihinde ilan edilmiş olup, bu tarihte araştırma üniversiteleri için ilan edilen URAP dünya sıralaması puanları ile 2022 yılında ilan edilen URAP dünya sıralaması puanları karşılaştırılmıştır. Böylelikle araştırma üniversiteleri projesinden önceki dönem ile sonraki dönem performansları değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda ise, araştırma üniversiteleri projesinin araştırma üniversitelerinin akademik performansı üzerindeki olumlu etkisinin sınırlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Araştırma Üniversitesi, Akademik Performans, Yükseköğretim Kurulu

THE IMPACT OF RESEARCH UNIVERSITY PROJECT ON ACADEMIC PERFORMANCE: A QUANTITATIVE ANALYSIS

ABSTRACT

The main function of modern universities is to give priority to scientific research, education and training. Today, in addition to these functions of universities, the concept of research universities, which undertake to carry out research at a higher level, has come to the fore. The purpose of this research is to examine the effects of the Research University Project developed by the Council of Higher Education on the academic performance of existing research universities. Therefore, the study analyzes whether the academic performance of universities before the Research University Project is different from the academic performance after it. The t-test for dependent groups, which is one of the quantitative analysis methods, was used as the method of the research, and the repeated measurements design was preferred in the research in order to reach the findings related to the

¹ Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yönetim Bilimleri Bilim Dalı, Malatya/Türkiye, mustafa.onen@inonu.edu.tr, orcid: 0000-0002-7284-2616

² Dr., Gazi Üniversitesi Rektörlük, kemalucacak@gazi.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4813-8207>.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkısı: Tüm yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: All authors contributed equally..

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: Ethics committee approval is not applicable to this study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

research accurately. Universities; The number of publications was obtained from the Web of Science database, the data on academic performance was obtained from the URAP world rankings, and the number of students was obtained from the information shared by the Council of Higher Education. The research was determined as a research university in 2017; It includes Ankara University, Boğaziçi University, Erciyes University, Gebze Technical University, Hacettepe University, Istanbul Technical University, Izmir High Technology Institute and Middle East Technical University. Research universities were announced for the first time on 26.09.2017, and the URAP world ranking scores announced for research universities on that date were compared with the URAP world ranking scores announced in 2022. Thus, the performances of the research universities in the period before and after the project were evaluated. As a result of the research, it was found that the positive effect of the research universities project on the academic performance of research universities was limited.

Key Words: Research University, Academic Performance, Council of Higher Education

GİRİŞ

Üniversiteler, yükseköğretim alanında yaşanan yoğun rekabet ortamında ön plana çıkabilmek için çeşitli stratejiler izlemektedir. Bunlardan en önemlileri olarak ihtisaslaşma veya misyon farklılaşması sayılabilir. Bazı üniversiteler, güçlü oldukları bilim alanında öne çıkma çabası içerisinde iken; kimi üniversiteler ise, bölgesel kalkınma odaklı çabalarıyla adından söz ettirmektedir. Yükseköğretim alanındaki önemli ihtisaslaşma alanlarından biri de şüphesiz, araştırma ve geliştirme fonksiyonudur.

Tarihsel gelişim sürecinde Avrupa Üniversiteleri, birer eğitim kurumları olarak görülmekteydi. Ancak 19. Yüzyılda Alman Üniversiteleri, bilginin yayılmasının yanı sıra bilgi üretimine de önem vermeye başlamışlardır. Daha sonra Amerikan üniversiteleri de bu eğilimi izlemişlerdir (Atkinson ve Blanpied, 2008: 31). Zaman içerisinde ise dünya genelinde birçok üniversite, araştırma üniversitesi olarak konumlandırılmış ve buna dayalı örgütlenmişlerdir.

Türkiye’de araştırma üniversiteleri projesi, 2017 yılının sonbaharında duyurularak başlatılmıştır. Söz konusu proje kapsamında belirlenen üniversitelere birçok alanda destek verilmiştir. Şüphesiz bu desteklerin amacı, araştırma üniversitelerinin performansını artırarak dünya çapında rakipleriyle rekabet edebilirlik konumlarını güçlendirmektir. Nitekim 11. Kalkınma Planında da araştırma üniversiteleri programının güçlendirileceği ve bu programa dahil edilen üniversitelerin özel destekler vasıtasıyla kapasitelerinin artırılacağı belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 100). Araştırma üniversitelerinin performansı, YÖK tarafından her yıl takip edilmekte ve ulaşılan sonuçlar kamuoyuna duyurulmaktadır. Ancak söz konusu projenin etkilerine ilişkin literatürde herhangi bir akademik çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, Araştırma Üniversitesi Projesinin, araştırma üniversitelerinin akademik performansı üzerindeki etkilerini analiz etmektir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Uluslararası literatürde araştırma üniversitesi ile ilgili yapılan çalışmalarda, özellikle araştırma üniversitesinin teorik olarak tanımı ve özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma üniversitesinin ön plana çıkan özellikleri şu şekilde sayılmaktadır (Altbach, 2011: 9-10): Doktora düzeyinde özellikle verdikleri eğitimle öne çıkması, çok sayıda araştırma yapması, bütçelerinin diğer üniversitelerin bütçelerine kıyasla daha iyi durumda bulunması, öğrenci başına yapılan harcama tutarının diğer üniversitelerden daha fazla olması, akademik özgürlüğe daha çok yer vermesi, liyakate dayalı işe alım politikası benimsemesidir.

Taylor’a göre (2006, 3), araştırma üniversitelerinin diğer üniversitelerden temel farkı, öncelikle araştırma fonksiyonunun hâkim olduğu kurumsal misyona sahip olması olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak bu durum, eğitim, öğretim ve toplumsal katkı faaliyetlerinin ihmal edildiği veya geri plana atıldığı anlamına da gelmemektedir. Aksine, üniversiteden beklenen tüm fonksiyonlar ve faaliyetler, araştırma misyonu etrafında şekillenmektedir. Taylor araştırma üniversitelerinin özelliklerini şu şekilde özetlemiştir (Taylor, 2006: 4): Uygulamalı ve teorik araştırmanın mevcudiyeti, araştırma odaklı eğitim, akademik disiplinlerin genişliği, yüksek oranda lisansüstü araştırma programları,

yüksek derecede dış kaynak/fon girdisi, uluslararası bir perspektife sahip olması yönü dikkat çekmektedir.

Mohrman vd. (2008: 21), araştırma üniversitelerinin karakteristik özelliklerini ise sekiz başlıkta özetlemiştir. Bunlar; uluslararasılaşma misyonu, araştırma odaklı olmaları, öğretim üyelerinin uluslararası bilim insanlarıyla çalışma eğilimleri, araştırmalar için çeşitli kaynaklardan fon girdisi sağlamaları, kamu kurumları ve endüstri kuruluşları ile iş birliği yapmaları, küresel ölçekte işe alım stratejileri geliştirmeleri, artan karmaşıklık, küresel iş birliği vizyonu bulunmasıdır. Hardre ve Cox (2009), araştırma üniversitelerinde öğretim elemanlarının performansının nasıl değerlendirildiğini ve bu değerlendirme yöntemlerinin öğretim elemanlarının performansı üzerindeki etkilerini incelemiştir.

Sombatsompop vd. (2010), Tayland'daki Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen araştırma üniversitelerinin performanslarını ele almışlardır. Araştırma sonucunda, araştırma üretkenliği ve etkisi bakımından, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin yüksek performans gösterdikleri anlaşılmıştır. Çin'de 1998 yılında başlatılan ve 985 kod adı verilen proje kapsamında desteklenmek üzere dokuz araştırma üniversitesi belirlenmiştir. Bu projenin amacı, Çin'deki üniversitelerin de dünyanın en iyi üniversiteleri arasında yer almasını sağlamak olmuştur. Seçilen bu dokuz araştırma üniversitesinin performans gelişimini izlemek için bir komisyon kurulmuş ve yapılan izleme sonucunda, seçilen bu üniversitelerin her yıl performanslarını artırdıkları ve dünya üniversite sıralamalarında yükseldikleri anlaşılmıştır (URAP, 2021: 3-4).

URAP Laboratuvarı tarafından yayımlanan bir raporda, Türkiye'deki üniversitelerin dünya üniversiteleri arasında yapılan sıralamalarda istenen hızda yükselememe gerekçesinin, etki değeri yüksek dergilerde yayımlanmış makale sayısının düşük olmasından kaynaklandığı vurgulanmıştır. Başka bir ifadeyle, makalelerin büyük bir kısmının etki değeri düşük dergilerde yayımlanması, akademik performansı olumsuz etkilemektedir. Ayrıca yine anılan raporda ABD'deki araştırma üniversitelerine akademisyen alınırken, adayların yayın ve atıf sayılarının kendi alanlarındaki en iyi akademisyenlere yakın olmasına dikkat edildiği belirtilmiştir (URAP, 2023). Nitekim üniversiteye yapılacak akademik atamalarda göreve uygun en iyi öğretim üyelerinin nitelikli öğrencileri cezbettikleri gibi en fazla araştırma desteğini üniversiteye çekme potansiyelini haiz olduğu anlaşılmıştır (Rosovsky, 2011: 189). Diğer taraftan dünya üniversite sıralamalarında yükselebilmek için, araştırma üniversitelerinin uluslararası iş birliği suretiyle bilimsel çalışma gerçekleştirmeleri yönünde özel teşvikler ve programlar hayata geçirmesi gerekmektedir. Nitekim literatürde, uluslararası iş birliği ile gerçekleştirilen ortak bilimsel çalışmaların diğer çalışmalara kıyasla daha fazla atıf aldığını belirten araştırmalar bulunmaktadır (Narin vd., 1991: 313; Glänzel, 2001: 69; Akçığit ve Tok, 2020: 56).

Dünyada öne çıkan araştırma üniversiteleri ve araştırma üniversiteleriyle ilgili literatür incelendiğinde, araştırma üniversitelerinin lisansüstü eğitim, özellikle doktora düzeyinde verdikleri eğitimin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Örneğin lisansüstü öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısı içerisindeki oranı; Massachusetts Institute of Technology (MIT)'de %60,73, Princeton Üniversitesinde %56,90, Oxford Üniversitesinde %51,23, Stanford Üniversitesinde %55,21, Tsinghua Üniversitesinde %69,44 olarak gerçekleşmiştir (<https://registrar.mit.edu>; <https://www.princeton.edu>; <https://www.ox.ac.uk>; <https://facts.stanford.edu>; <https://www.tsinghua.edu.cn>). Türkiye'deki araştırma üniversitelerinin lisansüstü eğitim öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısı içerisindeki oranı ise, 2022-2023 akademik yılında; Ankara Üniversitesinde %17,51, Boğaziçi Üniversitesinde %18,68, Erciyes Üniversitesinde %16,88, Gebze Teknik Üniversitesinde %33,86, Hacettepe Üniversitesinde %20,96, İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ)'de %34,15, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünde %20,53, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)'de %28,09 olarak gerçekleşmiştir (YÖK, 2023). Dolayısıyla araştırma üniversitesi olma misyonuna uyum bakımından, lisansüstü eğitim, özellikle doktora öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısı içindeki oranının artırılması gerekmektedir.

Türkiye'de YÖK tarafından "misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma" kapsamında Araştırma Üniversitesi Projesi geliştirilmiştir. Bu proje kapsamında 10 araştırma ve 5 aday araştırma üniversitesi

belirlenmiştir. Proje kapsamında belirlenen üniversiteler, 26.09.2017 tarihinde ilan edilmiş ve söz konusu proje kapsamında seçilen üniversitelerin dünya çapında daha rekabetçi bir yapı kazanmaları hedeflenmiştir (YÖK, 2020: 18-19). Aşağıda verilen tablo 1’de, 26.09.2017 tarihinde ilan edilen araştırma üniversitesi ve aday araştırma üniversitesi olarak seçilen kurumlar görülmektedir.

Araştırma Üniversitesi Projesi kapsamında, araştırma üniversitelerine çeşitli destekler sağlanmıştır. Bu kapsamda, araştırma üniversitelerine ilave Araştırma Görevlisi kadrosu tahsis edilmiştir. 2018 Yurt Dışı Lisansüstü Öğrenim Bursluluk (YLSY) programı kapsamında 2019 yılında yükseköğretim kurumlarına tahsis edilen toplam 400 kontenjanın 104’ü araştırma üniversitelerine tahsis edilmiştir. TÜBİTAK tarafından araştırma üniversitelerine özel proje destek çağrısında bulunulmuştur. 2017 ve 2018 yılı verilerine göre yapılan sıralamada, performansı en yüksek 5 araştırma üniversitesine ilave araştırma ödeneği verilmiştir (YÖK, 2020: 21).

Tablo 1. Asıl Araştırma ve Aday Araştırma Üniversiteleri

(Asıl) Araştırma Üniversiteleri	(Aday) Araştırma Üniversiteleri
Ankara Üniversitesi	Bursa Uludağ Üniversitesi
Boğaziçi Üniversitesi	Çukurova Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi	Ege Üniversitesi
Gazi Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi
Gebze Teknik Üniversitesi (GTÜ)	Yıldız Teknik Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi	-
İstanbul Üniversitesi	-
İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ)	-
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü (İYTE)	-
Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)	-
İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa ³	-

Kaynak: (YÖK, 2020: 20)

Araştırma üniversitelerinin performansı, “araştırma kapasitesi”, “araştırma kalitesi” ve “etkileşim ve işbirliği” ana başlıkları altında yer alan 32 gösterge dikkate alınarak YÖK tarafından izlenmektedir. Araştırma üniversitelerine merkezi bütçe kapsamında yapılan bütçe tahsisinde araştırma üniversitelerinin performansı belirleyici rol oynamaktadır (www.trthaber.com, 20.02.2023). Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile YÖK arasında 2022 yılında “Araştırma Üniversiteleri Destek Programı (ADEP) İş Birliği Protokolü” imzalanmıştır. ADEP’e istinaden araştırma üniversitelerine araştırma projelerinde kullanabilmeleri için performanslarına göre kaynak ayrılması planlanmıştır (www.yok.gov.tr, 06.05.2023). Nitekim dünya genelinde araştırma üniversiteleri için sağlanan en önemli imkân, araştırma fonlarıdır. Birçok yükseköğretim sisteminde araştırma fonları, performansa dayalı olarak dağıtılmaktadır. Üniversiteler için performansa dayalı araştırma fonu sistemi, araştırma fonunun üniversitelere dağıtılmasında kullanılan önemli bir sistem mahiyetindedir. Bu sistemler genel olarak Yeni Kamu Yönetimi anlayışının yükseköğretim alanındaki tezahürü olup araştırmada mükemmeliyete ulaşmak için kullanılmaktadır (Hicks, 2012: 260).

Türkiye’de araştırma üniversiteleri projesinin, yükseköğretim kurumlarının performansı üzerindeki etkileri hususunda akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Gülbak (2020), Türkiye’deki araştırma üniversiteleri projesine ilişkin olarak bir vakıf üniversitesindeki öğretim üyelerinin görüşlerini araştırmıştır. Toplanan veriler incelendiğinde, araştırma kapsamında görüşülen öğretim üyelerinin söz konusu projenin sağladığı imkânlardan ziyade lisansüstü eğitim, ders yükü, yönetsel motivasyon gibi zorluklara değindikleri anlaşılmıştır.

³ 18.05.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 7141 sayılı “Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte İstanbul Üniversitesinin bazı Fakültelerinden ve ayrıca yeni kurulan diğer Fakültelerden teşekkül eden İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa adıyla yeni bir üniversite kurulmuştur. Yeni üniversitenin de eklenmesiyle birlikte (asıl) araştırma üniversitesi sayısı 11’e yükselmiştir (YÖK, 2020).

2021 yılı içerisinde, ilk başta seçilen araştırma üniversitelerine ilave olarak yeni araştırma üniversiteleri seçilerek bu sayı 23'e yükseltilmiştir (www.yok.gov.tr, 23.02.2023). Ancak araştırma üniversiteleri projesinin, projeye yeni dâhil olan üniversitelerin performansına etkilerine ilişkin yeterli veri bulunmamaktadır. Zira henüz analiz yapabilmek için yeterli süre geçmemiştir. Bu nedenle, gelecekteki araştırmalarda, 23 araştırma üniversitesinin performansları analiz edilebilir. Ayrıca 2021 yılı içerisinde seçilen yeni üniversiteler arasında vakıf üniversiteleri de bulunmaktadır. Dolayısıyla araştırma üniversiteleri performansının, üniversite türüne göre farklılık gösterip göstermediği hususu da incelenebilir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nicel analiz yöntemlerinden olan bağımlı gruplar için t testi kullanılmıştır. Araştırmacının elinde herhangi bir değişkenin önce ve sonra olmak üzere iki farklı ölçüm değeri mevcut ise, söz konusu değerlerin birbirinden anlamlı şekilde farklı olup olmadığını anlamak için bağımlı gruplar t testi kullanılmalıdır (Durmuş vd., 2013: 134). Diğer bir deyişle, bağımlı iki grubun ortalaması arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için, bağımlı gruplar t testi kullanılır. Bağımlı gruplar t testinin iki temel varsayımı vardır. Birincisi, bağımlı değişkene ait puan ya da ölçümlerin en az aralık ölçeğinde olmasıdır. İkincisi, bağımlı iki gruba ait fark puanlarının normal dağılım göstermesidir (Büyüköztürk, 2020: 69). Bağımlı gruplar t testi, "eşleştirilmiş örneklemeler deseni" ve "tekrarlı ölçümler deseni" olmak üzere, iki farklı araştırma deseniyle tasarlanabilir. Tekrarlı ölçümler deseninde, bir program ya da uygulama öncesine (ön test) ve sonrasında ait ölçümlerin (son test) test edilmesine dayanır (Büyüköztürk vd., 2020: 155). Bu çalışmada, araştırma üniversiteleri projesinin, araştırma üniversitelerinin akademik performansına etkileri incelenmektedir. Dolayısıyla çalışmada, üniversitelerin araştırma üniversiteleri projesinden önceki akademik performansı ile sonraki akademik performansının farklı olup olmadığını ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Bu nedenle, çalışmada tekrarlı ölçümler deseni kullanılmıştır.

Hipotez ve Alt Hipotezler

Araştırma üniversitelerine, araştırma çalışmalarını desteklemek üzere maddi ve maddi olmayan birçok destek verilmektedir. Bu nedenle, araştırma üniversitelerinin performanslarının zaman içerisinde gelişme kaydetmesi söz konusudur. Dolayısıyla araştırmanın ana hipotezi şu şekilde belirlenmiştir:

H1: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin akademik performansını olumlu yönde etkilemektedir.

Araştırmanın ana hipotezine bağlı alt hipotezleri ise şunlardır:

H1a: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin Web of Science (Wos) veri tabanında ilk %75'lik dilime giren dergilerde yayımlanmış makale sayısı üzerinde etkili olmuştur.

H1b: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin aldıkları atıf sayısı üzerinde etkili olmuştur.

H1c: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin yayımladığı toplam bilimsel çalışma sayısını olumlu etkilemiştir.

H1d: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin yayımlanan makale sayılarının ilgili alanda makale başına düşen atıf değerine göre ağırlıklandırılmış toplamını (Article Impact Total) olumlu etkilemiştir.

H1e: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin alınan atıf sayısının ilgili alanda makale başına düşen atıf değerine göre ağırlıklandırılmış toplamını (Citation Impact Total) olumlu etkilemiştir.

H1f: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin başka bir ülkede yer alan kurum/kurumlarla yaptığı ortak yayın sayısını (Collaboration) olumlu etkilemiştir.

Araştırmanın Verileri

Araştırmaya ilişkin veriler, Web of Science, URAP ve YÖK olmak üzere üç ayrı kaynaktan elde edilmiştir. Üniversitelerin; yayın sayılarına Web of Science veri tabanından, akademik performansa ilişkin verilerine URAP dünya sıralamasından, öğrenci sayılarına ise YÖK tarafından paylaşılan bilgilerden ulaşılmıştır.

URAP sıralaması, Türkiye'deki üniversitelerin akademik performanslarını anlamak amacıyla geliştirilmiş bir sıralamadır (Alaşehir vd., 2014: 161). URAP sıralaması, Türkiye'deki üniversitelerin akademik performansını ölçmek suretiyle hem kendi aralarında hem de dünyadaki diğer üniversiteler arasındaki yerlerini göstermektedir. Dolayısıyla akademik performansa ilişkin verilerin analizinde URAP sıralaması kullanılmıştır.

URAP dünya sıralamasında altı temel performans göstergesi kullanılmaktadır. "Article" kriteri, Web of Science tarafından taranan ve etki değeri açısından ilk %75'lik (Q1, Q2, Q3) dilime giren dergilerde yayımlanmış makale sayısıdır. "Citation" kriteri, Web of Science tarafından taranan ve etki değeri açısından ilk %75'lik dilimde yer alan dergilerde yayımlanmış tüm makalelerin aldığı toplam atıf sayısıdır. "Total Document" kriteri, Web of Science kapsamında taranan dergilerde yayımlanan makale, bildiri, akademik kitap, özet, teknik raporlar gibi bilimsel dokümanların toplam sayısıdır. "Article Impact Total" (AIT) kriteri, yayımlanan makale sayılarının ilgili alanda makale başına düşen atıf değerine göre ağırlıklandırılmış toplamıdır. "Citation Impact Total" (CIT) kriteri, alınan atıf sayısının ilgili alanda makale başına düşen atıf değerine göre ağırlıklandırılmış toplamıdır. "Collaboration" kriteri, üniversitenin başka bir ülkede yer alan kurum/kurumlarla yaptığı ortak yayın sayısıdır (URAP, 2022: 2-3).

Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırma, 2017 yılında ilk defa araştırma üniversitesi olarak belirlenen; Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İTÜ, İYTE ve ODTÜ üniversitelerini kapsamaktadır. Araştırma üniversitesi olarak belirlenen diğer iki üniversite, Gazi Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi, ise çalışmaya dahil edilmemiştir. Zira 18.05.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna istinaden Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi kurularak Gazi Üniversitesinin bazı Fakülteleri buraya aktarılmıştır. Yine anılan Kanuna istinaden İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa kurularak İstanbul Üniversitesinin bazı Fakülteleri İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa'ya aktarılmıştır. Dolayısıyla bu durum, üniversitelerin performansının araştırma üniversitesi projesinden önce ve sonrasını kıyaslama noktasında analizlerin güvenilirliğini etkileyecektir. Bu nedenle, Gazi Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışma, araştırma üniversitesi olarak belirlenen sekiz üniversiteyi kapsamaktadır. Araştırma üniversiteleri, ilk defa 26.09.2017 tarihinde ilan edildiğinden Araştırma Üniversitelerinin 2017 yılında ilan edilen URAP dünya sıralaması puanları ile 2022 yılında ilan edilen URAP dünya sıralaması puanları karşılaştırılmıştır. Zira URAP 2022-2023 dünya sıralaması, üniversitelerin 2017-2021 yılları arasındaki akademik performansına göre hazırlanmaktayken; URAP 2017-2018 dünya sıralaması üniversitelerin 2012-2016 yılları arasında ilişkin akademik performansına göre hazırlanmaktadır. Böylelikle çalışmada araştırma üniversiteleri projesinden önceki dönem ile sonraki dönem performansları karşılaştırılmıştır.

BULGULAR

Tablo 2’de araştırma üniversitelerinin araştırma üniversitesi olarak belirlendikleri yıl ilan edilen URAP dünya sıralaması puanları ile araştırma üniversitesi olarak belirlendikten 5 yıl sonra ilan edilen URAP dünya sıralaması puanları görülmektedir.

Tablo 2. Araştırma Üniversitelerinin URAP dünya sıralamasındaki puanı

Üniversite	URAP 2017-2018 dünya sıralaması puanı		URAP 2022-2023 dünya sıralaması puanı	
	Puan	Sıra	Puan	Sıra
Ankara Üniversitesi	311,26	652	304,07	745
Boğaziçi Üniversitesi	309,99	699	242,42	1294
Erciyes Üniversitesi	305,24	878	259,35	1124
Gebze Teknik Üniversitesi	252,65	1367	213,37	1616
Hacettepe Üniversitesi	315,66	543	346,42	517
İTÜ	314,82	559	300,71	778
İYTE	205,91	1542	180,77	2057
ODTÜ	316,31	532	296,82	810

Kaynak: (<https://urapcenter.org/> adresindeki veriler kullanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.)

Tablo 2’de URAP 2017-2018 dünya sıralaması puanı, araştırma üniversiteleri projesi başladığı dönemdeki ölçümü, başka bir ifadeyle ön test puanını ifade etmektedir. URAP 2022-2023 dünya sıralaması puanı ise, araştırma üniversitesi projesinden sonraki beş yıllık ölçümünü, başka bir ifadeyle son test puanını, ifade etmektedir. Tablo 2’deki veriler incelendiğinde, Hacettepe Üniversitesi dışındaki diğer yedi araştırma üniversitesinin URAP dünya sıralaması puanında ve sıralamadaki konumunda gerileme yaşandığı anlaşılmaktadır. Sekiz araştırma üniversitesinin araştırma üniversitesi olarak belirlendikten beş yıl sonraki URAP dünya puanı ortalamasının (son test) önceki URAP dünya sıralaması puanına (ön test) göre farklılık gösterip göstermediği; farklılık gösteriyorsa bu farkın anlamlı olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 3’de üniversitelerin araştırma üniversitesi projesinden önce ve sonra olmak üzere, URAP dünya sıralamasının altı alt kriterine göre akademik performansları gösterilmektedir. Tablo 3’e bakıldığında; “article” kriterinde, bütün üniversitelerin puanında gerileme yaşandığı, “citation” kriterinde Boğaziçi Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi ve Gebze Teknik Üniversitesinin puanlarında gerileme yaşandığı, “total document” kriterinde Boğaziçi Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi ve ODTÜ’nün puanlarında gerileme yaşandığı, “AIT” kriterinde bütün üniversitelerin puanlarında gerileme yaşandığı, “CIT” kriterinde Boğaziçi Üniversitesi ile İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünün puanlarında gerileme yaşandığı, “Collaboration” kriterinde Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, İTÜ ve ODTÜ’nün puanlarında gerileme yaşandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Araştırma Üniversitelerinin URAP dünya sıralaması detaylı puanları

Üni.	Ön Test Puanı						Son Test Puanı					
	Article	Citation	Total Document	AIT	CIT	Collaboration	Article	Citation	Total Document	AIT	CIT	Collaboration
Ankara Üni.	65,72	64,21	32,03	56,75	46,48	46,08	55,89	67,07	34,19	44,2	57,13	45,6
Boğaziçi Üni.	63,75	63,27	30,65	58,07	48,56	45,69	35,88	53,87	26,45	37,7	47,86	40,66

Erciyes Üni.	64,95	63,94	30,98	54,92	45,27	45,17	46,85	58,3	28,81	34,78	49,88	40,72
Gebze Teknik Üni.	63,12	50,98	24,09	44,53	30,21	39,71	33,69	48,46	21,42	30,28	42,87	36,66
Hacettepe Üni.	68,35	65,86	32,97	56,27	45,53	46,70	63,47	76,03	37,16	48,09	66,62	55,04
İTÜ	66,38	64,42	31,73	58,22	47,66	46,41	55,26	65,68	32,57	43,37	57,65	46,18
İYTE	34,99	26,72	19,48	55,04	46,22	23,47	26,74	41,38	20,2	26,23	35,88	30,34
ODTÜ	66,72	64,49	31,83	58,82	47,91	46,55	52,7	65,24	31,37	43,76	57,27	46,47

Kaynak: (<https://urapcenter.org/> adresindeki veriler kullanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.)

Tablo 4.'de, URAP dünya sıralaması toplam puanının (ön test ve son test puanı) bağımlı gruplar t testi vasıtasıyla analiz edilmesine ilişkin sonuçlar görülmektedir.

Tablo 4. Bağımlı Gruplar t testi sonucu (URAP dünya sıralaması toplam puan)

Puan	Ölçüm	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	df	t değeri	Significance
URAP Dünya Sıralaması Puanı	Ön test	8	291,48	40,53	14,33	7	2,267	0,058
	Son Test	8	267,99	54,35	19,21			

Tablo 4'de görüldüğü üzere, araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralaması son test puanı, ön test puanından 23,49 daha düşüktür. Ancak significance değeri 0,05'den daha büyük olduğundan, söz konusu farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 5'de, URAP dünya sıralamasında yer alan "article" kriteri ön test ve son test puanının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği görülmektedir.

Tablo 5. Bağımlı Gruplar t testi sonucu (URAP dünya sıralaması "article" kriteri)

Puan	Ölçüm	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	t değeri	Significance
URAP Dünya Sıralaması Puanı	Ön test	8	61,75	40,53	10,94	4,827	0,002
	Son Test	8	46,31	54,35	12,86		

Tablo 5'de görüldüğü üzere, araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan "article" son test puanı, ön test puanından 15,44 daha düşüktür. Significance değeri 0,05'den büyük olduğundan, söz konusu farkın anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 6'da URAP dünya sıralamasında yer alan "citation" kriteri ön test ve son test puanının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği görülmektedir.

Tablo 6. Bağımlı Gruplar t testi sonucu (URAP dünya sıralaması “citation” kriteri)

Puan	Ölçüm	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	t değeri	Significance
URAP Dünya Sıralaması Puanı	Ön test	8	57,99	13,49	4,77	-0,543	0,604
	Son Test	8	59,50	11,24	3,98		

Tablo 6’da görüldüğü üzere, araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “citation” son test puanı, ön test puanından 1,51 daha düşüktür. Ancak significance değeri 0,05’den daha büyük olduğundan, söz konusu farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 7’de URAP dünya sıralamasında yer alan “Total Document” kriteri ön test ve son test puanının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği görülmektedir.

Tablo 7. Bağımlı Gruplar t testi sonucu (URAP dünya sıralaması “total document” kriteri)

Puan	Ölçüm	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	t değeri	Significance
URAP Dünya Sıralaması Puanı	Ön test	8	29,22	13,49	4,80	0,205	0,844
	Son Test	8	29,02	11,24	6,01		

Tablo 7’de görüldüğü üzere, araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “Total Document” son test puanı, ön test puanından 0,2 daha düşüktür. Ancak significance değeri 0,05’den daha büyük olduğundan, söz konusu farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 8’de, URAP dünya sıralamasında yer alan “AIT” kriteri ön test ve son test puanının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği görülmektedir.

Tablo 8. Bağımlı Gruplar t testi sonucu (URAP dünya sıralaması “AIT” kriteri)

Puan	Ölçüm	n	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	t değeri	Significance
URAP Dünya Sıralaması Puanı	Ön test	8	55,33	4,60	1,62	7,587	0,000
	Son Test	8	38,55	7,64	2,70		

Tablo 8’de görüldüğü üzere, araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “AIT” son test puanı, ön test puanından 16,78 daha düşüktür. Significance değeri 0,05’den büyük olduğundan, söz konusu farkın anlamlı olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 9’da URAP dünya sıralamasında yer alan “CIT” kriteri ön test ve son test puanının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği görülmektedir.

Tablo 9. Bağımlı Gruplar t testi sonucu (URAP dünya sıralaması “CIT” kriteri)

Puan	Ölçüm	n	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	t değeri	Significance
URAP Dünya Sıralaması Puanı	Ön test	8	44,73	5,98	2,11	-2,147	0,069
	Son Test	8	51,90	9,74	3,44		

Tablo 9’da görüldüğü üzere, araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “CIT” son test puanı, ön test puanından 7,17 daha büyüktür. Ancak significance değeri 0,05’den daha büyük olduğundan, söz konusu farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 10’da URAP dünya sıralamasında yer alan “Collaboration” kriteri ön test ve son test puanının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği görülmektedir.

Tablo 10. Bağımlı Gruplar t testi sonucu (URAP dünya sıralaması “collaboration” kriteri)

Puan	Ölçüm	n	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata	t değeri	Significance
URAP Dünya Sıralaması Puanı	Ön test	8	42,47	8,01	2,83	-0,135	0,896
	Son Test	8	42,71	7,41	2,62		

Tablo 10’da görüldüğü üzere, araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “Collaboration” son test puanı, ön test puanından 0,24 daha büyüktür. Ancak significance değeri 0,05’den büyük olduğundan, söz konusu farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 11’de Üniversitelerin Wos veritabanında 2014-2021 yılları arasında %10’luk dilime giren yayın sayıları görülmektedir. Tablo, yayın sayılarını, araştırma üniversiteleri projesinden önce ve sonra olmak üzere iki ana sütunda göstermektedir.

Tablo 11. Üniversitelerin %10’luk dilimdeki yayın sayısı

Üniversite Adı	Araştırma Üniversitesi projesinden önce				Aritmetik Ortalama (2014-2017)	Araştırma Üniversitesi projesinden sonra				Aritmetik Ortalama (2018-2021)
	2014	2015	2016	2017		2018	2019	2020	2021	
Ankara Üniversitesi	150	180	169	148	161,75	177	188	205	184	188,5
Boğaziçi Üniversitesi	138	194	156	145	158,25	180	135	116	107	134,5
Erciyes Üniversitesi	74	81	93	62	77,5	53	81	124	160	104,5
Gebze Teknik Üniversitesi	33	29	43	28	33,25	18	38	48	65	42,25
Hacettepe Üniversitesi	186	222	277	260	236,25	205	277	298	324	276

İTÜ	166	185	190	183	181	202	195	190	163	187,5
İYTE	66	59	47	50	55,5	67	47	34	38	46,5
ODTÜ	177	170	179	186	178	188	185	163	197	183,25

Kaynak: (<https://incites.clarivate.com> adresindeki veriler kullanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.)

2018-2021 yılları arasında Üniversitelerin WoS'da %10'luk dilime giren yayın sayılarının aritmetik ortalaması, 2014-2017 yılları arasındaki aritmetik ortalamayla kıyaslandığında; Ankara Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İTÜ ve ODTÜ'de artış gösterdiği; diğer taraftan Boğaziçi Üniversitesi ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsünde azalış gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 12. Üniversitelerin Q1 yayın sayısı

Üniversite Adı	Araştırma Üniversitesi projesinden önce				Aritmetik Ortalama (2014-2017)	Araştırma Üniversitesi projesinden sonra				Aritmetik Ortalama (2018-2021)
	2014	2015	2016	2017		2018	2019	2020	2021	
Ankara Üniversitesi	476	540	547	505	517	579	607	624	625	608,75
Boğaziçi Üniversitesi	319	366	433	411	382,25	397	422	354	356	382,25
Erciyes Üniversitesi	215	274	254	220	240,75	220	258	294	362	283,5
Gebze Teknik Üniversitesi	99	98	113	106	104	89	129	151	180	137,25
Hacettepe Üniversitesi	634	788	835	796	763,25	717	877	966	1.023	895,75
İTÜ	454	402	482	512	462,5	527	549	533	617	556,5
İYTE	162	153	199	192	176,5	198	206	177	208	197,25
ODTÜ	473	420	509	477	469,75	525	522	512	587	536,5

Kaynak: (<https://incites.clarivate.com> adresindeki veriler kullanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.)

Tablo 12'de Üniversitelerin WoS veritabanında 2014-2021 yılları arasında %25'lik dilime giren (Q1 kategorisindeki) yayın sayıları görülmektedir. Tablo yayın sayılarını, araştırma üniversiteleri projesinden önce ve sonra olmak üzere iki ana sütunda göstermektedir.

2018-2021 yılları arasında Üniversitelerin WoS'da %10'luk dilime giren yayın sayılarının aritmetik ortalaması, 2014-2017 yılları arasındaki aritmetik ortalamayla kıyaslandığında; Ankara Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İTÜ, İYTE ve ODTÜ'de artış gösterdiği; diğer taraftan Boğaziçi Üniversitesinde azalış gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 13'de Üniversitelerin WoS veritabanında 2014-2021 yılları arasında Q2 kategorisindeki yayın sayıları görülmektedir. Tablo yayın sayılarını, araştırma üniversiteleri projesinden önce ve sonra olmak üzere iki ana sütunda göstermektedir.

Tablo 13. Üniversitelerin Q2 yayın sayısı

Üniversite Adı	Araştırma Üniversitesi projesinden önce				Aritmetik Ortalama (2014-2017)	Araştırma Üniversitesi projesinden sonra				Aritmetik Ortalama (2018-2021)
	2014	2015	2016	2017		2018	2019	2020	2021	
Ankara Üniversitesi	292	361	365	289	326,75	327	380	454	613	433,5
Boğaziçi Üniversitesi	132	206	136	156	157,5	223	169	217	244	213,25
Erciyes Üniversitesi	225	205	234	166	207,5	137	171	227	391	231,5
Gebze Teknik Üniversitesi	71	105	134	82	98	73	128	124	159	121
Hacettepe Üniversitesi	419	479	563	426	471,75	463	617	681	826	646,75
İTÜ	230	234	271	296	257,75	323	383	472	479	414,25
İYTE	46	71	57	82	64	83	70	96	127	94
ODTÜ	301	301	360	281	310,75	337	352	363	495	386,75

Kaynak: (<https://incites.clarivate.com> adresindeki veriler kullanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.)

2018-2021 yılları arasında Üniversitelerin WoS'da %10'luk dilime giren yayın sayılarının aritmetik ortalaması 2014-2017 yılları arasındaki aritmetik ortalamayla kıyaslandığında; aritmetik ortalamanın bütün üniversitelerde artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 14. Üniversitelerin Q3 yayın sayısı

Üniversite Adı	Araştırma Üniversitesi projesinden önce				Aritmetik Ortalama (2014-2017)	Araştırma Üniversitesi projesinden sonra				Aritmetik Ortalama (2018-2021)
	2014	2015	2016	2017		2018	2019	2020	2021	
Ankara Üniversitesi	283	283	291	257	278,5	291	370	412	443	379
Boğaziçi Üniversitesi	66	85	87	89	81,75	73	111	99	92	93,75
Erciyes Üniversitesi	222	226	271	175	223,5	183	246	240	258	231,75
Gebze Teknik Üniversitesi	57	57	79	84	69,25	86	115	109	128	109,5
Hacettepe Üniversitesi	313	412	469	429	405,75	420	486	544	666	529
İTÜ	164	179	209	208	190	267	264	231	269	257,75
İYTE	36	28	38	44	36,5	51	75	46	45	54,25
ODTÜ	169	164	192	203	182	227	260	212	200	224,75

Kaynak: (<https://incites.clarivate.com> adresindeki veriler kullanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.)

Tablo 14’de Üniversitelerin Wos veritabanında 2014-2021 yılları arasında Q3 kategorisindeki yayın sayıları görülmektedir. Tablo yayın sayılarını, araştırma üniversiteleri projesinden önce ve sonra olmak üzere iki ana sütunda göstermektedir.

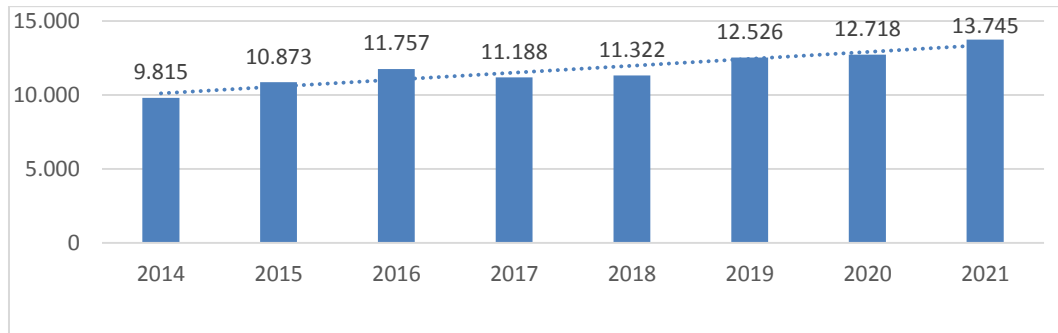
Tablo 15’deki verilere göre hesaplama yapıldığında; 2018-2021 yılları arasında Üniversitelerin Wos’da %10’luk dilime giren yayın sayılarının aritmetik ortalaması 2014-2017 yılları arasındaki aritmetik ortalamayla kıyaslandığında; aritmetik ortalamanın bütün üniversitelerde artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 15. Üniversitelerin Toplam Wos yayın sayısı

Üniversite Adı	Araştırma Üniversitesi projesinden önce				Aritmetik Ortalama (2014-2017)	Araştırma Üniversitesi projesinden sonra				Aritmetik Ortalama (2018-2021)
	2014	2015	2016	2017		2018	2019	2020	2021	
Ankara Üniversitesi	1.844	2.002	2.026	1.883	1.939	2.126	2.253	2.507	2.727	2.403
Boğaziçi Üniversitesi	809	980	968	1.017	943,5	990	1.013	948	903	963,5
Erciyes Üniversitesi	1.121	1.266	1.257	1.051	1.174	1.090	1.235	1.337	1.641	1.326
Gebze Teknik Üniversitesi	359	410	483	472	431	398	561	562	637	539,5
Hacettepe Üniversitesi	2.289	2.746	2.872	2.683	2.648	2.600	3.199	3.417	3.749	3.241
İTÜ	1.489	1.633	1.867	1.918	1.727	1.937	2.015	1.944	1.916	1.953
İYTE	321	333	407	448	377,25	417	472	431	493	453,25
ODTÜ	1.583	1.503	1.877	1.716	1.670	1.764	1.778	1.572	1.679	1.698

Kaynak: (<https://incites.clarivate.com> adresindeki veriler kullanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.)

2018-2021 yılları arasında Üniversitelerin toplam Wos kapsamına giren yayın sayılarının aritmetik ortalaması 2014-2017 yılları arasındaki aritmetik ortalamayla kıyaslandığında; aritmetik ortalamanın bütün üniversitelerde artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

Kaynak: (<https://incites.clarivate.com> adresindeki veriler kullanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 1. Araştırma Üniversitelerinin Toplam Wos Yayın Sayısı (2014-2021)

Şekil 1’de 8 araştırma üniversitesinin (Ankara, Boğaziçi, Erciyes, GTÜ, Hacettepe, İTÜ, İYTE, ODTÜ) Vos kapsamındaki toplam yayın sayılarının yıllara göre değişimini göstermektedir.

Şekil 1’deki verilere göre, 2014-2021 yılları arasında sadece 2017 yılında bir önceki yıla kıyasla toplam yayın sayısında azalma olduğu, diğer yıllarda ise toplam yayın sayısının artış eğilimi gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 16’da araştırma üniversitelerinin lisansüstü öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısı içindeki oranının yıllara göre değişimi görülmektedir.

Tablo 16. Lisansüstü eğitim öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısı içerisindeki oranı

	Ankara Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Gebze Teknik Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi	İTÜ	İYTE	ODTÜ
2017- 2018	22,89	26,52	12,58	61,53	24	36,89	33,39	27,69
2018- 2019	22,67	22,88	14,78	51,55	21,88	33,05	27,65	27,36
2019- 2020	21,09	18,8	14,37	39,01	18,22	29,12	22,62	24,98
2020- 2021	18,98	20,11	16,09	34,41	19,44	31,81	22,8	27,76
2021- 2022	17,12	19,34	18,77	32,01	19,31	31,44	22,06	26,84
2022- 2023	17,51	18,68	16,88	33,86	20,96	34,15	20,53	28,09

Kaynak: (YÖK, 2023)’den ulaşılan verilerden yararlanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.)

Tablo 16 incelendiğinde, araştırma üniversitelerinin araştırma üniversiteleri olarak ilan edildikleri 2017-2018 akademik yılından itibaren yıllar içerisinde lisansüstü öğrenci sayısının toplam öğrenci sayısına oranında büyük bir değişiklik olmadığı anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de araştırma üniversitelerinin akademik performans ve eğitim kalitesi açısından gelişme sağlayabilmesi için öncelikle mevcut durumun tespit edilmesi, diğer bir deyişle uygulanan politika ve geliştirilen projelerin etkilerinin anlaşılması gerekmektedir. Böylelikle yükseköğretime ilişkin politika ve proje geliştirme süreçlerinde, yardımcı olabilecek bulgular ortaya çıkartılabilir. Bu bulgulardan hareketle, uygulanan projelerin etkilerinin daha iyi anlaşılması, eksikliklerin tamamlanması ve geleceğe yönelik etkin planlamalar yapılarak yeni projeler geliştirebilmesi mümkündür. Bu araştırma sonucunda “*H1: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin akademik performansını olumlu yönde etkilemektedir.*” hipotezi reddedilmiştir. Zira araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralaması son test puanı, ön test puanından daha düşüktür.

Araştırma üniversiteleri projesi kapsamında, araştırma üniversitelerine maddi ve maddi olmayan birçok desteğin verilmesi söz konusudur. Bu yönüyle akademik performanslarını artırma hususunda sınırlı da olsa pozitif etkilerinin bulunduğu ifade edilebilir. Araştırma Üniversiteleri projesinden sonra Vos veri tabanına giren yayın sayısındaki artış eğilimi, bu durumu destekler mahiyettedir. Bununla birlikte, araştırma üniversiteleri projesinin genel olarak URAP akademik performans puanını olumlu yönde etkilediğine dair bir bulguya ulaşılamamıştır.

Araştırmanın ana hipotezine bağlı alt hipotezleri incelendiğinde, “*H1a: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin Vos veri tabanında ilk %75’lik dilime giren dergilerde yayımlanmış makale sayısı üzerinde etkili olmuştur.*” hipotezi reddedilmiştir. Zira

URAP dünya sıralaması “article” kriterinde, 2022-2023 URAP sıralamasında bütün üniversitelerin puanlarının URAP 2017-2018 puanlarına kıyasla gerilediği anlaşılmıştır. “H1b: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin aldıkları atıf sayısı üzerinde etkili olmuştur.” hipotezi reddedilmiştir. Zira araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “citation” son test puanı, ön test puanından daha düşüktür. “H1c: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin yayımladığı toplam bilimsel çalışma sayısını olumlu etkilemiştir.” hipotezi reddedilmiştir. Zira araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “Total Document” son test puanı, ön test puanından daha düşüktür. “H1d: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin yayımlanan makale sayılarının ilgili alanda makale başına düşen atıf değerine göre ağırlıklandırılmış toplamını (Article Impact Total) olumlu etkilemiştir.” hipotezi reddedilmiştir. Zira araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “AIT” son test puanı, ön test puanından daha düşüktür. “H1e: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin alınan atıf sayısının ilgili alanda makale başına düşen atıf değerine göre ağırlıklandırılmış toplamını (Citation Impact Total) olumlu etkilemiştir.” hipotezi reddedilmiştir. Esasen araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “CIT” son test puanı, ön test puanından daha büyüktür. Ancak söz konusu farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır. “H1f: Araştırma Üniversiteleri Projesi, araştırma üniversitesi olarak belirlenen üniversitelerin üniversitenin başka bir ülkede yer alan kurum/kurumlarla yaptığı ortak yayın sayısını (Collaboration) olumlu etkilemiştir.” hipotezi reddedilmiştir. Esasen araştırma üniversitelerinin URAP dünya sıralamasında yer alan “Collaboration” son test puanı, ön test puanından daha büyüktür. Ancak söz konusu farkın anlamlı olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular, araştırma üniversiteleri projesinin revize edilmesi gereken yönlerinin bulunduğunu göstermektedir. Dünya çapında üniversite sıralamaları, ağırlıklı olarak WoS veri tabanında etki değeri açısından ilk %75’lik dilime giren (Q1, Q2, Q3) dergilerde yayımlanan makale sayısına büyük önem atfetmektedir. Nitekim bu dergilerde yayımlanan makaleler, daha fazla atıf alma potansiyeli nedeniyle akademik birikim üzerinde etkili olma potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla araştırma üniversiteleri projesi kapsamında, bireysel ve kurumsal olarak ilk %75’lik dilimde yayımlanan makale sayısına göre özel teşvikler verilmelidir. Böylece araştırmacıların, bilimsel çalışmalarını etki değeri yüksek dergilerde yayımlamaları teşvik edilmelidir. Bu doğrultuda, araştırma üniversitelerinin, akademisyen alımında adayların bilimsel çalışmalarının yayımlandığı dergilerin etki değerini ve aldıkları atıf sayısını da göz önünde bulundurmaları önem arz etmektedir. Araştırma üniversitelerine alınacak akademisyenlerin bu açıdan nitelikli ve akademik donanıma sahip olmasına özellikle dikkat edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akçığit, U., & Özcan-Tok, E. (2020). *Türkiye bilim raporu*, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları No: 43, Ankara.
- Alaşehir, O., Çakır, M. P., Acartürk, C., Baykal, N., & Akbulut, U. (2014). “URAP-TR: A national ranking for turkish universities based on academic performance”, *Scientometrics*, 101(1), 159-178. doi:<https://doi.org/10.1007/s11192-014-1333-4>
- Altbach, P. G. (2011). “The past, present, and future of the research university”, the road to academic excellence: The making of world-class research universities, Eds: Philip G. Altbach and Jamil Salmi, The World Bank, Washington DC.
- Atkinson, R. C. & Blanpied, W. A. (2008). “Research universities: Core of the US science and technology system”, *Technology in Society*, 30: 1, 30-48.
- Büyükoztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*, Ankara: Pegem Akademi.

- Büyükoztürk, Ş., Çokluk, Ö. & Köklü, N. (2020). *Sosyal bilimler için istatistik*, Ankara: Pegem Akademi.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S., & Çinko, M. (2013). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Glänzel, W. (2001). National characteristics in international scientific co-authorship relations. *Scientometrics*, 51 (1), 69-115.
- Gülbak, O. (2020). Öğretim üyeleri perspektifinden araştırma üniversitesi girişi: Bir vakıf üniversitesi örneği, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 124-130. doi: 10.26701/uad.784293
- Hardré, P., & Cox, M. (2009). Evaluating faculty work: Expectations and standards of faculty performance in research universities. *Research Papers in Education*, 24(4), 383-419.
- Hicks, D. (2012). Performance-based university research funding systems, *Research Policy*, 41:2, 251-261. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2011.09.007>
- Mohrman, K., Ma, W. & Baker, D. (2008). The research university in transition: The emerging global model, *Higher Education Policy*, 21, 5-27. doi: <https://doi.org/10.1057/palgrave.hep.8300175>
- Narin, F., K. Stevens, & E. S. Whitlow (1991). Scientific co-operation in europe and the citation of multinationally authored papers, *Scientometrics*, 21(3), 313-323.
- Rosovsky, H. (2011), *Üniversite (Bir Dekan Anlatıyor)*, Çev: Süreyya Ersoy, Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Sombatsompop, N., Markpin, T., Ratchatahirun, P., Yochai, W., Wongkaew, C., & Premkamolnetr, N. (2010). Research performance evaluations of Thailand national research universities during 2007-2009, *Information Development*, 26(4), 303-313. doi: 10.1177/0266666910384816
- Taylor, J. (2006), Managing the unmanageable: The management of research in research-intensive universities, *Higher Education Management and Policy*, 18 (2), 1-25. doi: <https://doi.org/10.1787/hemp-v18-art8-en>.
- Türkiye Cumhuriyeti Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Ankara.
- URAP (2021). *2021-2022 URAP Türkiye Sıralaması Basın Açıklaması*, Ankara.
- URAP (2022). *2022-2023 URAP Dünya Sıralaması Basın Bildirisi*, Ankara.
- URAP (2023). *2022 Yılında 206 Üniversitemizin 11 Dünya Genel Sıralamasındaki Durumu (Basın Açıklaması) 22 Temmuz 2023*, Ankara.
- YÖK (Yükseköğretim Kurulu), (2020). Yükseköğretimde İhtisaslaşma ve Misyon Farklılaşması: Araştırma Üniversiteleri, Ankara. Erişim Adresi: <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2020/misyon-faklilasmasi-ve-ih-tislasma-arastirma-universiteleri.pdf> (Erişim Tarihi: 03.02.2023)
- YÖK (2023). Yükseköğretim öğrenci istatistikleri, <https://istatistik.yok.gov.tr/> (21.05.2023)
- Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Resmi Gazete Tarihi: 18.05.2018; Resmi Gazete Sayısı: 30425)
- <https://www.trthaber.com/haber/egitim/yok-arastirma-universitelerinin-performansini-degerlendirdi-724519.html> (20.02.2023)

<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Universiteler/arastirma-universiteleri.aspx> (23.02.2023)

<https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/arastirma-universiteleri-degerlendirme-toplantisi-ankara-universitesi.aspx> (06.05.2023)

<https://incites.clarivate.com/#/analysis/0/organization> (28.02.2023)

<https://urapcenter.org/cdn/storage/PDFs/vhKaHMN3xHTJiFjNT/original/vhKaHMN3xHTJiFjNT.pdf>
(07.03.2023)

https://urapcenter.org/Rankings/2022-2023/World_Ranking_2022-2023 (07.03.2023)

<https://registrar.mit.edu/stats-reports/enrollment-statistics-year/all> (28.04.2023)

<https://www.princeton.edu/meet-princeton/facts-figures> (28.04.2023)

<https://www.ox.ac.uk/about/facts-and-figures> (28.04.2023)

<https://facts.stanford.edu/> (28.04.2023)

https://www.tsinghua.edu.cn/en/About/Facts_and_Figures.htm (28.04.2023)